

ИНДИГИР УОТТАРА

Муома улууһун
общественной-политической хаһыата
indigir-uottara@yandex.ru

12+

Хаһыат 1953 сыллаахха олохтоммута
Сэрэдэҕэ, субуотаҕа тахсар

2020 с. ОТ ЫЙЫН 15 КҮНЭ СЭРЭДЭ № 56 (5586)

Улуу Кыайыы 75 сылыгар

ЭЛЬБУСКА УОННА КЫАЙЫ ӨРГӨҮГЭР

Бу суруйа олон сахана саарына улуу Өксөкүлээх Өлөксөйү - А. Е. Кулаковскайы санаан кэлэбин, кини сахана сатаабатаҕа диэн суох диэбитин. Ол кырдыктааҕын бүгүндү олохпут уот харахха көрдөрөрүн билэ сылдьабыт. Аныгы сайдыылаах кэм ирдэбиллэригэр орубуна сөпкө дыһанан биһиги омук сорох регионнардааҕар үгүс туһаайыларга инники кирбииттэн түспэт. Ону туоһулаан бири эттиэм. Соторутааҕыта Россиятаагы стратегическай инициативалар Агентстволара дойдуга инвестициялары тардыыга саамай бастын субъектары, ТОП-20 ааттаата. Олор истэригэр Уһук Илин оукуруктан Саха Республикага эрэ кирибитэ кини тутуу чувствотун (билиинитин) үөскэтиэн үөскэтэр. Бүгүндү матырыйалга арыый атын теманы таарыйыам, Муомаҕа кэлбит альпинистар кытта ситимнээн.

ЭЛЬБУСКА САХА ӨРӨСПҮҮБҮЛҮКЭТИН БЫЛААҒА

Аан дойду аартыктара аһылланнар, сахалар сир шарын хайа баҕарар мунуктарыгар этэннэ үлэлээн-хамсаан биһиктэрин ыйаабыт сирдэрин суон сурахтыыллар. Ордук үөрүүлээҕинэн кинилэр төрөөбүт дойдуларын былааҕын бэйэлэрин кытта илдьэ сылдьаллар, сэргэлэри туруораллар, ыһахтары ыһаллар, сиэри-туому тутуһаллар. Омуктар ол иһин биһигини дыһан-чаччы патриот тыыннаах норуотунан ааҕаллар оруннаах.

Бэс ыйыгар Москва, Тула, Севастополь уонна Саха сирин альпинистара өр бэлэмнээн баран 4550 м үрдүктээх Эльбрус хайатын дабайыахха, онно Кыайыы параадын оноруохха дэспиттэрэ. Инньэ гынан бэс ыйын 27

күнүгэр Эльбрус саамай үрдүк туочукатыгар альпинистар хамаандалара Улуу Кыайыы былааҕын куоппуйатын, Арасыйыа уонн Саха Өрөспүүбүлүкэтин былаахтарына санаабыттарын ситэн туруордулар, параады ыттылар. Өрөспүүбүлүкэ былааҕа ураты сакааһынан оноһуллубута – былаах биер өттүгэр Саха сирин бары улуустара, кинилэр гербэлэрэ бааллар. Онон Муома аата Эльбрус чыпчаалыттан көстөр буолла, сэбиэскэйи санаан «дохсун ытык тыаһынан добуһуоллоохха».

Билэбит, хайа чыпчаалыгар олус уустук метеорологическай усулуобуйаҕа параады тэрийии, былаахтары туруоруу аһара ыарахан. Ону аахсыбакка эр санаалаах альпинистар сыалларын ситтилэр, төрөөбүт дойдуга таптап дьонун холобура историяҕа кирирдэ.

«МУОМАҒА КЫАЙЫ ЧУПЧААЛЫҒАР»

Улахан Чыыстай нэһилиэгин баһылыга П. М. Мараказов от ыйын 10 күнүгэр миэхэ эрийэн тахсан улахан үөрүүтүн кытта үллэһиннэ. Ол курдук бүтүн Саха сирин кэрэ миэстэтинэн ааттанар Кыайыы чыпчаалыгар 12 киһилээх альпинистар састааптара Кыайыы былааҕын, СӨ уонна общественной түмсүүлэр былаахтарын

куоппуйаларын туруораары айаннаан иһэллэр эбит. Альпинистары СӨ спортивной туризмна федерациятын салайааччыта Г. И. Цыпандин, травматолог-быраас, аатырбыт альпинист уонна өрөспүүбүлүкэ байыаннайдарын, ИДьМ уорганнары бэтэрээннэрин общественной түмсүүлэрин бэрэссэдээтэлэ, «Кыайыы Знамята» бырайыак ааптара В. В. Местников салайаллар. Бу үөһэ этиллибит чыһылаҕа хайаны дабайааччылары Ус-Ньараттан «Худи-Харючи»

община биригэдьири Иван Валерьевич Громов аҕалар уонна кинилэр Мрамор хайатыгар тийиэхтээхтэр. Бу общинаттан икки киһи катамараннары акка тийэн Ленкүүдэҕэ тиэрдэхтэрэ, көмө-өйөбүл буолуохтара, оборудование да элбэх буоллаҕа. Альпинистар састааптарыгар Муоматааҕы Аан Айылҕа Пааркатын страшай инспектора Антон Корякин кирирээҕэ. Хорсуннар Дьаппычаан үрөҕү өрө айаннаан маршруттарын тутуохтара, барыта этэннэ буоллаҕына, болдьохторугар тийиэхтэрэ уонна Кыайыы өргөһүгэр былаахтар тэлибирээн сүрэхтэр үөрүүнэн туолуохтара.

Павел Маркович пандемия усулуобуйата кэккэ хааччытааһыннарын киллэрбитинэн уруккулун элбэх киһи мустуулаах көрсүһүү табыллыбат диэтэ. Ол да буоллар сайдыы балысхан, аныгы технологиялар көмөлөрүнэн, бэл дитэр, континеннары унуордаан сирэй көрсөн, атах тэпсэн төһө баҕарар алтыһаахха сөп. Онон баһылык санаата бөҕөх, дьоннорбутун кытта ыкса сибээскэ олохторбут чуолкай диир. Оттон оройуон олохтоохторо ыарахаттартан чугуйбат, эр санаалаах альпинистарга ситиһини баҕаран сырдык санаа утахтарын ытан күүс-көмө буолуобун дуу.

Афанасий ИВАНОВ.

СИРИ СИКСИГИНЭН

СӨ. Өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн 22 ойуур баһаарын умуруорууга үлэлэхэллэр, 10-на бохсулунна. Бу туһунан экология харыстабылын министриэристикэтин пресс-сулууспатыгар сиксэнэн, СИА иһитиннэрэр. Уот 241,50 га сири сиртэ. Бизэ баһаары Дьааны улуугар, үһү Мэнэ-Хагалас, Нерюнгри, икки уоту Горнай, Томпо, Чурапчы улуустарыгар, бириднии Үөһэ Бүлүүгэ, Намна, Ус Алданна, Ленскэйгэ, Муомаба умуруораллар. Ааспыт сууккаба алта уоту Намна, Үөһэ Бүлүүгэ, Горнайга, Кэбэйиңгэ, Мириңиңгэ умуруордулар. Ыраах сытар ойуурдарга 15 ойуур баһаарын тохтоотулар. Баһаары умуруорууга 359 киһи, 38 техника үлэлэтэ. Ыраах сытар 294 103 га иэннэх сиргэ 75 уот көрдүгэнэ баара биллэр. Балары космостан маньыллар. Баһаардар нэһиликтэргэ, экономика эбийэктэригэр кутталлара суохтар дииң министриэстикэтин пресс-сулууспата иһитиннэрэр. Экология министриэстикэтин ойуурга уот көрдүгэнин көрбүт буолаахытына 8-4112-44-74-76 эбэтэр 8-800-100-94-00 нүөмэрдэргэ эрийэн биллэрэргитигэр көрдөһөр. Ойуурга уоту сэргэтэхтик туттаргытыгар ынырар.

***

СӨ. Москва куоракка баар академик Л.К. Эрнст аатынан Федеральнай сүөһү иһитинтин научнай чинчийэр институт киинэ (ВИЖ) саха боруода сүөһүтүн үөрэттэ. От ийын 10 күнүгэр дойдутэбэр сүрүбэр – Москуба куоракка Горнай улуунун «Кылыс» сайылыгыттан 6 тыһы саха боруода сүөһүтэ массынанан айанна турунна. Бу туһунан СИА иһитиннэрэр. Санатан эттэххэ, бу дьыл ыам ийын 15 күнүгэр «Саха сүөһүтэ» гефонднай хааһына тэрилтэтин дириэктэрэ Александр Артемьев Академик Л.К. Эрнст аатынан Федеральнай сүөһү иһитинтин научнай чинчийэр институтун киинин (ВИЖ) дириэктэрин Наталия Зиновьеваны кытта дуогабар түһэрситэ.

***

СӨ. СӨ вице-преьера Ольга Балабкина сайынны каникул кэмигэр Арктика улуустарын оҕолоро өрөспүүбүлүкэ тас өттүгэр сынньанар кыахтаахтарын иһитиннэрдэ. Бу туһунан бүтүгүнү брифингэ эттэ. Саха сиригэр оҕолорго сайынны сынньаланнарын уонна уопуска үгэнэ. Дьокуускайтан 8500 кэринэ оҕо улуустарга барда. Бачча ахсааннаах оҕо медицина кэтэбилигэр баар. Бу дьан тарҕанытын хонтуруоллуур уонна кэмигэр бохсор кыабы үөскэтэр. Өрөспүүбүлүкэбэ 22 оҕо сынньаланын былаһаакката үлэтир. Бары хоту эргимтэбэ бааллар. Россия Роспотребнадзора Арктика улуустарын оҕолорун регион таһыгар таһааран сынньатары көнүллэтэ. Атыттарга сынньаланнарын Саха сиригэр аһалларыгар сүбэлиир. Үөрэх министриэстикэтин бу хайысханан үлэ ытыр.

***

СӨ. От ийын 6 күнүттэн эдэр дьон e-yakutia.ru портал нөүө «Эдэр ыалы дьыңнэн хааччыйыы бырагыраамаба» кытыахтарын сөп. Бу туһунан СИА иһитиннэрэр. Сайаапкалары e-yakutia.ru портал нөүө электроннайдык тутуохтара. Бэрэбиэркэ кэниэ, өскөтүн эһиги сайаапкабыт ирдэбиллэргэ эппиттир буолаабына, докүмөнүэргитин тэнини, Дьокуускайдаабы дьыэ-уот сыһыаннаһыларын департаменыгар тус кабинеткытыгар ыныры кэлиэ. Ыныры күннэх, чаһылаах буолуо. Сайаапкабытын от ийын 6 күнүттэн 29 күнүгэр диири биэрэххитин сөп. Сийили иһитиннэриңи 8 (4112) 22-60-18 төлөпүүнүнэн эбэтэр djoyakutsk.ru аадырыска киңрэн билсэххитин сөп. Техническэй көмө нүөмэрэ: 8-800-100-77-88.

СИА иһитиннэриңинэн.

В администрации района

ПОРА ЛЕГАЛИЗОВАТЬ ДОХОДЫ

9 июля в актовом зале администрации района прошло заседание Координационного совета по развитию малого и среднего предпринимательства.

В заседании принимали участие первый заместитель главы МО «Момский район» **Владислав Корякин**, руководитель ГКУ «Центр занятости в Момском районе» **Сардана Архипова**, начальник «Управления сельского хозяйства» **Юрий Винокуров**, заведующий «Центр «Мой бизнес в Момском районе» **Наталья Добрянцева**, индивидуальные предприниматели **Виктор Габышев**, **Иван Ефимов**, **Саргылана Фазульевна**, **Елена Недвига**, **Антонина Егорова**, **Веранина Тарабукина**.

На повестке дня были рассмотрены важные для предпринимателей и населения района вопросы, как продолжение соблюдения масочного, дезинфекционного режима, социальной дистанции на объектах торговли. Было отмечено, что активно проводимая работа оперативного штаба дает свои положительные результаты по недопущению коронавирусной инфекции на территорию района.

Рассмотрен вопрос по соблюдению установленных надбавок на социально-значимые продукты, ежемесячно отделом по ценовой политике МО «Момский район» проводится мониторинг, нарушений не зарегистрировано.

Предприниматели в своих выступлениях отметили сложную транспортную схему доставки продуктов питания и хозяйственных товаров – отсутствие круглогодичного транспортного сообщения, завоз производится только в период автозимника, а доставка единственно круглогодичным авиасообщением очень дорога из-за высоких авиатарифов. В связи с тем, что население северного района нуждается в детском питании, овощах, фруктах, молочной продукции необходимы дополнительные субсидированные авиарейсы АО «Якутопторга».

Главный государственный налоговый инспектор Межрайонной ИФНС России № 8 по Республике Саха (Якутия) **Айталана Пилюченко** рассказала об утверждении

правил предоставления в 2020 году из федерального бюджета субсидий субъектам малого и среднего предпринимательства и социально ориентированным некоммерческим организациям, о мерах поддержки и ответила на интересующие вопросы предпринимателей по уплате налогов, страховых взносов на 2 квартал, освобождению от уплаты на имущественный налог. Дала разъяснения предпринимателям по нулевому тарифу выплата страховых взносов. Также предоставила информацию о налоге на профессиональную деятельность и необходимости легализации бизнеса, рассказав о преимуществах налогового режима, о том, кто может применять специальный налоговый режим и сферы применения налогового режима.

На заседании совета проведено обсуждение вопроса о необходимости оказания поддержки больнице предпринимателями района в приобретении многофункциональной кровати для изолятора, где могут быть размещены больные коронавирусной инфекцией.

Если ваше маленькое дело или хобби, приносящее доход, давно выходит за рамки подработки, рано или поздно перед вами встанет вопрос с легализации доходов.

С 1 июля 2020 г. в Якутии введен новый специальный режим «Налог на профессиональный доход», который еще называют налогом для самозанятых.

Платить налог на профессиональный доход выгоднее, чем оставаться в статусе физического лица и подвергаться постоянному риску быть оштрафованным.

Выйди из тени, стань самозанятым, дали гарантии и уверенность своим клиентам.

На все возникающие вопросы по ведению бизнеса и мерам поддержки вам ответят по номеру бесплатной горячей линии: 8-800-100-58-80; через сервис «Линия прямых обращений» на Портале малого и среднего предпринимательства РС (Я) portal.b14.ru; через мессенджер Whatsapp по номеру: 8 (924) 873 00 97.

Н. Б. ДОБРЯНЦЕВА,
заведующая ГАУ РС(Я) «Центр
«Мой бизнес в Момском районе».

ТУҢАЛААХ САЙЫН БУЛУОХТУН

Сайынны кэмнэ оскуола үөрэнээчиллэригэр тэрээһиннээх сынньаланы үлэлэтии хас сыл аайы ытыллар. Быйыл былааннамыт үлэ, коронавирус дыаньтан ситэри туолбатабын иһин, оҕолор уһун сынньаланнарын тэрийи, буоларын курдук, барар.

Үөрэх управлениетын иитэр үлэбэ специалиһа Е.Г. Кириллина эппитинэн, 2020 с. сайын сэттэ оскуола 16 лаабыр аһыллыахтаабы. Быйыл, коронавирустан сылтаан ирдэбил кытаапытынан, 16 лаабыр докумуоннара Роспотребнадзорга ытыллыбыттара. Онтон санитарнай-эпидемиологическай түмүктэрэ ирдэбилгэ эппиэттир буолан, билигин Төбүлэххэ "Саһарҕа", Хонууга "Эрудит" (Муома орто оскуола), "Радуга" (Муома начальнай оскуола) Индигиргэ "Улыбка", "Эдельвейс" күнүскү лаабырдар үлэли сылдьаллар.

2020 с. олохтоох бюджеттан оҕолор сайынны сынньаланнарын тэрийиңгэ 1100000 солк. көрүллүбүтэ. СР үөрэбин министрствотын кытта сайынны сынньаланы тэрийэргэ 1761000 солк. сөбүлөн түһэрсиллибитэ. Ити суумалар

сайынны лаабырдары үлэлэтиигэ, аһылыгынан хааччыыыга уонна лаабыр үлэһиттэрин хамнастыырга барыахтара. Дьантан харыстанар дезинфекцияланар сириэстибэлэри ыларга олохтоох бюджеттан 273930 солк. бэрилиннэ.

Бэс ыйын 22 күнүттэн Саха сиригэр биер бастакынан "Саһарҕа" күнүскү лаабыр Төбүлэххэ аһыллыбыта. Манна бастакы сезонна 10 оҕо сылдьыбыта. Билигин лаабыр иккис сезонун аста. От ыйын 1 күнүттэн оройун киинигэр "Эрудит" (41 оҕолоох), "Радуга" (45 оҕолоох), Индигир нэһилигэр "Улыбка", "Эдельвейс" (20 оҕолоох) лаабырдар үлэлэтилэр.

Улахан Чыыстайга 77 оҕо төрөппүттэригэр таба ыстаадаларыгар сайылы бардылар. "Гарпанҕа", "Хонгачан", "Оралчимна" үлэ биригээдэлэрэ үс ыстаадаҕа үлэлиэхтэрэ. Итини таһынан "Ойкос" биригээдэ Н.С. Тарабукин аатынан Улахан Чыыстай оскуолатын оҕуруот аһын үүннэрэр учаастагар үлэлибэ.

Орто Дойдуга А.И. Старков салайааччылаах, 10 оҕолоох биригээдэ хортуоппуйу үүннэриигэ уонна окко сылдьыахтара. Собоолооххо "Росток" биригээдэ оҕуруот аһын үүннэрибэ, "Дьөһөгөй" биригээдэ сылгы аһылыгар оту бэлэмнибэ.

Сайынны лаабырдарга 54 киһи үлэлибэ, бары лаабырдарга эмчиттэр баар буолуохтара.

Быйыл эбии үөрэхтээһин тэрилтэлэрэ оҕо сайынны сынньаланын тэрийиңгэ күүстээхтик ылыстылар. Ол курдук оҕо айар дьэтигэр "Рассадушка", "3D моделирование" холбоһуктар 55 оҕону

хабан үлэлиллэр. От ыйын 13 күнүттэн оҕо спортивнай оскуолатыгар сайынны түөрт секция аһыллыбыта: волейболга, остуол тенниһигэр, хотугу оонньууларга уонна мас тардыһытыгар. Бу секцияларга 95 оҕо дьарыктанара былаанналар.

Дьарыктаах буолуу киинэ (директор С.А. Архипова) быйыл сайын 24 оҕону үлэнэн хааччылаба.

"Ити курдук биһиги сайынны кэм устатыгар былаан быһыытынан оройун үрдүнэн 632 оҕону дьарыктыахтаахпыт. Ити оҕо уопсай ахсааньтан 80 % буолуохтаах", – диэн Евдокия Григорьевна иһитиннэриитин түмүктээтэ.

Сайынны уһун сынньалан көрүөх бэтэрээ өттүгэр бирид "элэс" гынан хаалыа. Оҕолорбут барахсаттар бу кэмнэ ким үлэлээн, ким билиини-көрүүнү иңэринэн, ким эт-хаан өттүнүн чэбдигирэн сайынны күннэрин туһалаахтык атаардынар.

Т. СЛЕПЦОВА.

Хоту дойду маанылаах кыылын – таба иитиитинэн дьарыктанар биһиги оройуоммутугар сүрүннээн Улахан Чыыстай нэһилигэ буолар. Көс ыстаадаларга табаһыттар алыннан тахсан олоһоллорун сэргии көрдүм. Оҕолоро, кэргэттэрэ аҕаларын батыһан өбүгэлэрин мындыр үөрүйэхтэригэр, төрүт үгэстэригэр үөрэнэллэр.

«Андыгычаан» ыстаадаҕа чуумсугунан Евдокия Спартаковна Слепцова үлэлиир. «Биһиги төрүт дьарыкпыт – таба иитиитэ. Кэргэним – табаһыт. Мин кэргэним таһыгар баар буолуохтаахпын», – диир Евдокия Спартаковна. Кэргэнэ Аркадий Прокопьевич – ыстаада биригэдьири, аатырбыт бөрөһүт. Улахан уоллара эмиэ бу ыстаадаҕа табаһыттыр, кэтэхтэн ДьТХА-ба үөрэнэр, иккис уол тьыа хаһаайыстыбатын техникумугар кыс

элбэх – ыстаада дьонун аһын-тангаһын бэрийэр. Кыһыннары-сайыннары тимир оһоххо сыраллан аһын астыыр, ыстаада дьонугар ахсыларынан этэрдэс, түүлээх танас тигэр.

Евдокия Спартаковна – уран тарбахтаах иистэннэн. Түүлээхтэн танас

Чыыстайдаабы бэлиэтээһиннэр

ХОТУ ДОЙДУ ХОҢУУН ДЬАХТАРА

кууруска зоотехник идэтигэр үөрэнэр. Улахан кыс Северина Нерюнгри куоракка медколледжка үөрэнэр. Мурун бүөтэ – кыралара оскуола үөрэнээчигэ.

Евдокия кэргэннэн баран аҕыс сыл чуумсугунан үлэлэбит. Онтон оҕолорун үөрэттэрээри бөһүөлэккэ оскуолаҕа үлэли сылдьан баран, төттөрү ыстаадагыгар төннүбүтэ төрдүс сыла буолла. Чуумсук киһи үлэтэ

эгэлгэтин тигэр. Төрөөбүт норуотун иискэ үтүө үгэстэрин, дьэрэкээн оһуорун-бичигин тилиннэриигэ сыраллан үлэлиир. Кинини иискэ кэргэнин ийэтэ уһуйбут. Билигин аны бэйэтэ кыргыттарын иискэ кистэлэннэригэр үөрэтэр.

Түргэн-тарҕан туттуулаах, сатабыллаах Евдокия Спартаковна аҕыйах сыллаабыта «Хозяйка чума» ааты ылан ылбыта. Табаһыт эрэллээх доҕоро кыһын халын хаартан, тымныыттан, тыалтан, буурҕаттан, сайын курулас ардактан, бырдактан иннибэккэ сылы эргиччи аһаҕас халлаан анныгар үлэлиир. Кини ону улахан сүгэхэр онгостубат, наада буоллабына, табаһыты да солбуйуон сөп. Хоту дойдуга манньк хорсун дьахталлар баар буоланнар, көс ыстаадалар үлэлэрэ таһаарылаах, аҕыйах ахсааннаах норуот инникилээх.

Валентина СТАРОСТИНА.

Муома киин сиртэн төһө да ыраах сыттар, аан дойдуга туох буоларын, дойду балаһыанһыга хайдабын араадыйанан, бэчээттэнэн тахсар хаһыаттарган, кэлэр-барар дьонтон истэ-билэ олороро. Улахан сэрии маннайгы дуораана Финляндияттан сафаламмыта.

1938-1939 с.с. Европаҕа балаһыанһа тынаан ахан турбута. Онно сөп түбэһиннэрэн ССРС салалтата: «Кыраныссабын Ленинградтан 90 километр тэйитэн биһиэхэ биэр. Дойдубут биир саамай суолталаах куората кыраныссаны өнөйөн турара биһиэхэ табыһаа суох, сэрэхтээх: байыаннай база туттарбытыгар Ханко тумул арыытын 30 сылга куортамна биэр; Гогланд, Лаавансаари, Тютясаари, Сейскари арыылары биһиэхэ ажал; сэрии буолар түгэнигэр ханнык да коалицияҕа кыттыһан хардарыта сабыта түһүспэт дуоғабарга илии баттаа...» диэн Финляндияҕа этии киллэрбитэ. Ону Прибалтика сорох өрөспүүбүлүкэлэрин курдук сөбүлэммэккэ: «Финляндия – нейтральной дойду. Биһиги сирбитигэр кимнээх да байыаннай күүстэрин киллэрбэспит, ким да сиригэр наадыйбаппыт!» – диэн Сэбиэскэй Сойуустан куттанан, аатырар «Маннергейм линиятын» оностубутунан барбыта. Бу бөбөрөтүүнү сөбүлээбэккэ ССРС Финляндияҕа күүһүнэн кириэр, ити курдук «кыһынны сэрии» сафаланар.

Үс ый устата сафаланан барбыт сэрии түмүгүнэн Финляндия сирин-уотун 11%-нын былдыаппыта. Сэбиэскэй Сойууска былдыаппыт сириттэн 430 тыһ. киһи Финляндия киин өттүгэр көһөн биэрэргэ күһэллбитэ (ол иһигэр кареллар, саамилар). Көспөтөхтөрү сэбиэскэй былаас, кыраныссаны ыраастаан ыраах Сибииргэ, Саха сиригэр хоту күүһүнэн көһөрбүтэ.

Сэрии түмүгэр финнэр аармыйалара өлбүтүнэн – 26 тыһ., бааһырбытынан – 40 тыһ., биллэн тутулулубутунан – 1 тыһ. киһи сүтүктэммитэ, барыта 67 тыһ. киһи. Оттон ССРС өттүттэн 48,4 тыһ. киһи өлбүтэ, 158,8 тыһ. киһи бааһырбыта, үлүйбүтэ, ыалдыбыта. Ити «кыһынны сэрии» баастара оһо илигинэ, Аҕа дойдуну көмүскүү Улуу сэрии сафаланар. Сэрии биир бастакы сиэртибэтинэн Муома Төбүлэбиттэн төрүттээх **Соркомов Константин Федорович** буолар. Кини 1939 с. Дьокуускайдаағы педучилищени туйгундук үөрэнэн бүтэрбитэ. Саха АССР Наркомпроһа Костя Соркомовы Ленинградка А. И. Герцен аатынан пединститутка үөрэххэ ыыппыта. 1940 с. аармыйаҕа ынырыллан, сэрии сафаланыар диэри Эстония кыраныссатыгар сулууспалаабыт. Бүтүн Сойуустаағы бассабыыктары партияларын чилиэнэ Константин Соркомов, уоран саба түспүт фашистар суһаллык кимэн кириэннэр, элбэх байыаннай чаастары, кыраныссатаағы сэриилэри төгүрүктээһин түмүгэр элбэх «сураҕа

суох сүппүт» ынырык дьылбалаахтар ортолоругар биһиги биир дойдулаахпыт Константин Федорович (Федотович) Соркомов түбэспитэ. Хомойуох иһин, Константин аҕатын аатын биир дойдулаахтара араастан суруйаллар.

Муоматтан ааспыт сэрии иккис сиэртибэтинэн 1922 с. Догдо-Чыбаабылаах нэһилигэр төрөөбүт **Максим Дмитриевич Черемкин** буолбута. Кини Дьокуускайдаағы сибээс техникумун кэнниттэн, талааннаах оҕолор истэригэр кирисэн, 1940 с. А. Н. Островскай аатынан театральнай институт үөрэнээччитэ буолан Ленинградка барар. Ити үөрэнэ сырыттабына, сэрии сафаланар. Максим Ленинградтаағы үһүс артиллерийскай училище түргэттиллибит куурсун бүтэрэн лейтенант званиятын ылар уонна 307-ис стрелковой дивизия 837-ис артиллерийскай полкатын топографической взводун командирьнан ананар. Максим Черемкин 1943 с. тохсунньу 30 күнүгэр Курскай уобалас Касторенскай оройуонун Алексеевка дэриэбинэтин таһыгар кыргыһы хонуутугар геройдуу охтубут. Сорох литератураҕа Максими Куликово бөһүөлөк аттыгар өлбүт курдук суруйаллар.

Муомаҕа төрөөбүт дьонтон төрөөбүт дойдулары көмүскэлигэр тылланан икки киһи сэриигэ барбыта биллэр. **Гаврил Егорович Соркомов-II** 1921 с. Төбүлэххэ элбэх оҕолоох дьыэ кэргэннэ төрдүс оҕонор төрөөбүтэ. 1940 с. Хонууга ээтис кылааны үөрэнэн бүтэрбитэ. Сэрии сафаламмытыгар «Фронна ытыгын» диэн хаста да көрдөһө сатаабытын аккаастаабытара. Ол эрэри Гаврил 1944 с. Ийэ дойдутун көмүскүү ыра санаатын толорбута, фронна барар буолбута. Кини Украинскай фронна Никольскай гвардейскай дивизия 216-ыс стрелковой батальон састаабыгар кирисэн, Одесса куорат аттыгар бойобуой сүрэхтэннини ылбыта. Салгы Румынияны, Болгарияны, Югославияны босхолоһунна геройдуу сэриилээһэр. Австрия киин куоратын Венаны босхолоур хабыр хапсыһыга ыараханнык бааһыран, госпитальга сытан Кыайыы өрөгөйдөөх сураҕын истэр. 1947 с. Германияҕа турар сэбиэскэй сэриилэргэ сулууспалаы сылдьан демобилизацияланан дойдутугар кэлэр. Үлэлиэн бафараар да, сэриигэ ылбыт баастара көйөн, үлэтиттэн уурайарга күһэллэр. Сэрии I группалаах инбэлиитэ Гаврил Егорович 1976 с. Дьокуускай куоракка олорон, 54 сааһыгар өлбүтэ.

Сэриигэ тылланан барбыт иккис киһинэн Төбүлэхтэн төрүттээх **Старков Петр Егорович** буолар. Кини 1945 с. санатыгар Дьокуускайдаағы фельдшерскэй-акушерскай оскуолаҕа үөрэнэ сылдьан, көрдөһөн сэриигэ барар.

Сэриигэ наада буолар суһал үөрэҕи уонна бэлэмнэнини ааһан, 1945 с. бэс ыйыттан Илинни фронна турар 275-ис стрелковой дивизия 982-с полкатыгар сулууспалаабыта. 1945 с. атырдыах ыйын 9 күнүттэн балаһан ыйын 3 күнүгэр диэри сэриилээһэр аармыйа састаабыгар кирисэн, Маньчжурияны босхолоһунна, милитаристскай Японияны сууһарыга хорсундук сэриилээһэ сылдьан бааһырбыта. Ол да буоллар салгы илинни кыраныссата сулууспалаабыта. Кини 7580-ус байыаннай чааска киномеханик-радист дуоһунаһын толоро сылдьан, 1951 с. саппаас сержант званиялаах аармыйаттан демобилизацияламмыта.

Дьокуускайга кэлэн фельдшерскэй-акушерскай оскуолатыгар үөрэҕин салҕаабыта. Аллараа Халымаҕа паспортнай отделга начальнигынан үлэлээбитэ. Дойдутугар Муомаҕа кэлэн тутууга, эргин хонтуоратыгар, «Муома» сопхуоска араас үлэлэри үлэлээбитэ. Милитаристскай Японияны сууһарсыбыт Петр Егорович Старков 1980 сыллаахха өлбүтэ.

Сэрии сафаламмытыгар элбэх эдэр ычат бэйэлэрин бафаларынан фронна барарга тылламыта. Кинилэр истэригэр кириэри, Муома ычаттара Прокопий Старостин, Петр Тарабукин, Семен Слепцов уо. д. а. тылламмытара да, эһиги манна наадабыт – фроннаафтар диэн аккааһы ылбыттара. Ити кэмнэ Оборона Сэбиэтэ «Аҕыйах нэһилиэнньэлээх, бултуур хотугу оройуоннар олохтоохторун Аҕа дойдуну көмүскүү Улуу сэриигэ ынырбат туһунан» уураағы таһаарбыта. Иннэ гынан хотугу оройуоннартан сэриигэ дьону ылбатахтара, ол иһигэр Муома оройуонуттан эмиэ.

Сэрии сылларыгар Муома булчуттара 21500 тиин, 20300 кырынаас, 195500 куобах тириитин сударыстыбаҕа туттаран 1 мөл. 742 тыһ. солкуобайдаағы бултаабыттара. Манна булчуттар: А. П. Слепцов, В. Р. Слепцов, А. Е. Шкулев, И. П. Ефимов, С. К. Соркомов уо. д. а. ааттарын чорботор сөптөөх.

Стахановец-ыанньыксыттар М. И. Слепцова, П. И. Ефимова, П. М. Слепцова, У. Н. Старкова уо. д. а. сарсыарда эрдэттэн киэһэ тымтык уотунан сырдатынан хойукка диэри 10-12 ынаҕы илиилэринэн ыыллара. Сылгыһыттар А. П. Черов, Р. П. Уваровскай, Н. Н. Слепцов, Г. С. Заболоцкай уо. д. а. кыһынны бытарбан тымныыга, сайынын өнүрүк куйааска ат үрдүттэн түспэккэ сылгыны тыннаах иитэн эти элбэтиигэ үлэлээбиттэрин умнар сагаммат.

Улахан Чыыстай, Догдо Чыбаабылаах, Төбүлэх киэн иннээх туундаратын, тайбатын, хайаларын быһыгар Н. И. Слепцов, Г. П. Слепцов, Т. М. Никулина,

Суһал штаб иһитиннэрэр

Аан айылбабытын баһаартан көмүскүөбүн!

Бүгүн бүтүн өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн үгүс сиргэ ойуур баһаардара тураннар, СӨ Ил Дарахана А.С. Николаев ыксаллаах быһыы-майгы эрэһимин биллэрбитэ. Биһиги оройуонмутугар эмиэ ыксаллаах быһыы-майгы биллэриллэн араас хайысханан үлэ бара турар.

Оройуонна Муома, Соболоох, Индибир нэһиликтэрин территорияларыгар баһаар уоттара турдулар. От ийын 13 күнүгэр ытыллыбыт суһал муннаахха оройуонна ыксаллаах быһыы-майгы эрэһимин балаһанньатыгар эбии миэрэлэри ылыыга үлэ хаамытын тула кэпсэти барда. Ойуур хаһаайыстыбатын эппиэттээх үлэһитэ **С.А. Варламов** Холлобоско турбут баһаар хонтуруолтан тахсан, баһаар уота хорутуллубут балаһаны унуордаан Хонуу сэлиэннэтигэр чугаһаабытын иһитиннэрдэ. Баһаар уотун күүстээх араас хайысхалаах мэник тыал кэлэн элбэх сиргэ бырабааттан күөдүтэ турар. Уот нефтебаза уонна аэронавигация объектарыгар 2,5 км чугаһаан, миэстэтигэр баһаары утары үлэ күүскэ барар. Нэһиликтэргэ күүс тийэринэн, бэйэ кыабынан, техника айаннаан тийэр сирдэригэр уоту утары охсуһуу бара турар.

Иһитиннэри сүннүүнэн оройуоннаабы суһал штаб баһаарытынан “Дальний привод” диэкинэн аһар суол тааһын ыраастаан тракторынан балаһаны хорутуу үлэтин салгырга ойуур хаһаайыстыбатыгар соруудахтанна. Муома национальной нэһилиэгэр (баһылык А.В. Андреев) сменанан баһаары умулуннарыга дьону мобилизациялыыр үлэни ытарга, техникалаах тэрилтэлэри кытта нэһилиэннэбэ куттал суох буолуутун хааччыйарга ыйыы бэрилинэ. Баһаары умулуннарыга сылдьар дьон аһылыгар, мотопомпалары, баһаарга кэтиллэр ранецтары, о.д.а. табаардары ылыыга ыксаллаах быһыы-майгы балаһанньатыгар туттулар резервэттэн үбү-харчыны көрөргө наадата этилиннэ.

Силигилээн, чэчирээн турар Аан

айылбабытын баһаар уотуттан өрүһүэргэ бука бары турунуобун! Аан айылбабыт уокка сиэнэн, бөһүөлөктэр буруонан туоллулар, эмтээх үүнээйилэрбит, сирбит астарга эмиэ былдьаннылар. Дьибэлэргэ түннүгү астарбат, доруобуйаҕа охсуулаах буруо, чаан түмүлүннэ. Суһал ыстаап нэһилиэннэбэ таһырдыа мээһэ быгылаабаттарыгар, дьибэ түннүгүн саба сылдьалларыгар, уулаах инчэбэй маарыланан мааска оносторго сүбэлиир. Улахан дьон күннэ 2-3 л утах ууну иһиэхтээхтэр. Сүрэхтэрэ мөлтөх, астмалаах, аллергиялаах дьонно, тыын хайтарыыта, сөтөл киирдэбинэ, утуйбат буолууга суһал көмөнү ынгыралара булгуччулаах.

Онон дьон-сэргэ суһаллык хомуллан, ойуур баһаарын умулуннарыга күүскө буолуобун, көхтөөхтүк кыттыһабын! Урукку да сылларга манньк ыксаллаах түгэннэр буолаллара. Онно тэрээһиннээхтик оностон, хоно-өрөөн сылдьан уоту умурорууга тахсан, бохсон, утутан киирэллэрэ. Бу күннэргэ нэһилиэннэ күүскэ тахсан кыттарга наада буолла. Төрөөбүт айылбабытын, сирбитин-уоппутун иэдээнтэн көмүскүүртэн туора турумуобун!

“Муома оройуона” МТ
пресс-сулууспата.

Улуу Кыайыы 75 сылыгар

БАРЫТА КЫАЙЫ ТУҔУГАР

Д. Д. Корякина уо. д. а. дьибэ кэргэттэрин, оҕолорун илдьэ табаны иитиигэ, кини үөрүн ханатыыга көлөһүннэрин тохпугтарын ахтан аһарыллыахтаах.

Сэрии ыар сылларыгар ачык анардаах дьон «Барытын – фронтта, барыта – Кыайы туһугар!» диэн ынгырыыга эппиэттээн харса-хабыра суох үлэлээбиттэрэ. Үлэлиир киһи баһыгар ыйга 3 киилэ бурдук, 50 гр чэй, табах бэриллэрэ. Бэл, киһи кэтэх сүөһүтүн сиэрэ кытаанахтык бобуллара, сиртэбинэ буруйданан хаайыллара. Ас суобуттан, сорох дьон үүт онугар от-мас силиһин булаан сииллэрэ. Төһө да түүн-күнүс үлэлээтэргин сынньалан күн, уопуска диэн көрүллүбэтэ. Бэл, дьахтар төрөөтүбүнэ сынньалан көрүллүбэтэ, үс хоноот үлэтигэр тахсара.

Хас биридди холкуостаахтан 600 солкуобайдаах байыаннай нолуок хомуллара. Ону таһынан кэргэнэ суох дьонтон 150 солкуобайдаах холостуой нолуога хомуллара. Оборона фондатыгар уонна да атын көрүннэргэ хомуур ытыллара. Өскөтүн ити ыйыллыбыттартан бири эмит биэрбэтэххинэ, үстэн биэс сылга тийэ хаайыыга ытылларын.

Холкуостаахтар уонна оройуон

тэрилтэлэрин салайааччыларын тустаах үлэлэринэн сэрии сылларыгар ынах, сылгы сүөһү уонна таба үс төгүл улааппыта. Манна оройуон салайааччыларын, сулууспалаахтар тустаах үлэлэрин бэлиэтиир наадалаах, ол курдук Г. В. Тарабукин, П. И. Ефимов, А. М. Соркомов, В. П. Иванов уо. д. а. тус бэйэлэрин холобурдарынан холкуостаахтары таһаарылаах үлэбэ көбүлүүллэрэ уонна өйдөтөр үлэни ыталлара. Оскуола оҕолоро улахан дьону кытта от хомууругар, сүөһү көрүүтүгэр тэннэ үлэлиллэрэ.

Оройуон үлэлээн итиллээччилэрэ оборуона фондатыгар 559 тыһ. солкуобайы биэрбиттэрэ, 1 мөл. 289 тыһ. солкуобайдаах заемга суруппуттара, 467 ичигэс таһаы тигэн, ону таһынан 31900 солкуобайдаах бэлэби онорон Кыһыл Армия командирдарыгар, саллааттарыгар ыппыттара. Кыһыл, үрүн көмүс оноһуктары хомуйуу тэриллэбитэ. Ити түмүгэр оройуон дьонно сэрии сылларыгар 2 мөл. 15, 4 тыһ. солкуобайдаах үп хомуллан оборуона фондатыгар ытыллыбыта.

Көмүстээх сири көрдөөһүннэ «Дальстрой» үлэтигэр, Кээликиһи нөнүөлээн Төбүлэх – Буруус Хайа суолун онорууга элбэх үлэһит илии, көлө көмөбө барбыта. Эһэ Хайатаабы рудник тутуутугар Г. Слепцов, Г. Хабаров, М. Егоров уо. д. а. барбыттара. Кинилэр ортолоругар, хорьолдуннаах сири булууга ССРС Государственной бириэмийэтин лауреата буолбут В. Г. Слепцов баара.

1943 сыл төрдүс кыбаарталын түмүгүнэн үлэ көрдөрүүтүн үрдэтин, оборуона фондатыгар элбэх үбү угуу иһин партия обкомун уонна Саха АССР норуоттарын хамыһаардарын Сэбиэтин бочуоттаах Кыһыл Знамяларынан Муома оройуона наһараадаламмыта. Сэрии кэнниттэн «1941-1945 с.с. Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ килбиэннээх үлэтин иһин» мэтээлинэн оройуонна 341 тыыл үлэһитэ наһараадаламмыта. Ол барыта Кыайы туһугар оноһуллубута.

Григорий ФЕДОТОВ.

Горнодобывающая компания «Полиметалл» оказала центральной районной больнице Момского улуса материальную помощь в размере 1,35 млн рублей на приобретение медицинского оборудования, необходимого для борьбы с распространением новой коронавирусной инфекции COVID-19.

В ближайшее время будет заключен договор с республиканским Целевым фондом будущих поколений, который закупит для Момской больницы вошер (автоматический промыватель), ридер (фотометр) микропланшетного формата, термошейкер на 4 планшета.

Также медоборудование получат лечебные учреждения в Верхоянском и Томпонском улусах, а также Якутская городская клиническая больница №3. Всего в этот раз «Полиметалл» выделит около 9 млн рублей – кроме медоборудования, предполагается закупить средства индивидуальной защиты для медицинских работников и лекарственные препараты.

В целом же, с начала пандемии новой коронавирусной инфекции компания «Полиметалл» на борьбу с COVID-19 в Якутии оказал материальную помощь в размере свыше 22,4 млн рублей. На эти средства Целевой фонд будущих поколений приобрел концентраторы кислорода для использования на аппаратах искусственной вентиляции легких (ИВЛ) и проведения кислородной терапии, медицинские пульсоксиметры, облучатели — рециркуляторы воздуха, инфузионные шприцевые насосы, мониторы для пациентов и др.

«Мы в числе крупных промышленных

предприятий откликнулись на призыв Главы Якутии и внесли собственный вклад в борьбу по предотвращению распространения коронавирусной инфекции в республике. Считаем, что на защиту населения от опасного заболевания необходимо направить максимальные усилия, ведь главная ценность – жизнь и здоровье людей», — отмечает директор Якутского филиала АО «Полиметалл УК» Александр Акамов.

Заведующий стационаром Томпонской центральной районной больницы, врач-реаниматолог Иван Красотюк выразил признательность за поддержку и помощь в организации и обеспечении противоэпидемических мероприятий по профилактике и предупреждению распространения инфекции, за отзывчивость и внимание к медикам. Глава Верхоянского района Гаврил Чириков поблагодарил руководство Якутского филиала компании за оказанную спонсорскую помощь и выразил надежду на дальнейшее сотрудничество.

«Полиметалл» ведет проекты в двух районах Якутии: по освоению Нежданнинского золоторудного месторождения в Томпонском районе и

#Стопкоронавирус

«Полиметалл» выделил свыше 1,3 млн рублей Момской больнице на борьбу с COVID-19

серебряного Прогноза – в Верхоянском. Оба проекта в настоящее время на этапе развития, производство еще не начато. Однако, несмотря на это, компания с момента захода в регион с 2017 года в рамках заключенных договоров о социально-экономическом сотрудничестве оказывает разнообразную помощь в районах присутствия. Приоритет отдается сферам здравоохранения, образования, культуры, дошкольного воспитания и спорта.

Пресс-служба
АО «Полиметалл-УК».

Цифровое телевидение

Карта РТРС поможет найти мастера для установки телевизионной антенны

Сервисные службы по установке и ремонту телеоборудования могут добавлять свои контакты на картографический сервис РТРС.

На картографическом сервисе РТРС появились пункты сервисного обслуживания оборудования для приема цифрового эфирного телевидения. Об этом сообщает филиал РТРС «Радиотелевизионный передающий центр Республики Саха (Якутия)». Информация о предпринимателях, которые занимаются установкой приемных антенн, подключением приставок, ремонтом приставок и телевизоров, отображается на карте значком «сервис» в виде отвертки и гаечного ключа. Количество отмеченных на карте пунктов сервисного обслуживания продолжает увеличиваться.

Сервисы понадобятся тем, кому нужна помощь в выборе приемного оборудования, крепеже наружной антенны, ремонте телевизора или

приставки. Такие проблемы требуют специальных знаний и опыта, и не все зрители самостоятельно могут с ними справиться. Для поиска ближайшего сервисного пункта нужно открыть карту, поставить галочку в строчке «Сервисы» и найти значок «отвертка и гаечный ключ» рядом с вами. Либо, наоборот, сначала ввести название своего населенного пункта в поисковую строку и найти значок отвертки поблизости.

Отметки сервисных служб только начали появляться на картографическом сервисе РТРС. Пока их 57, расположены в 10 регионах России. Контакты сервисных центров добавляют сами владельцы предприятий. Для этого нужно выбрать в слое сервис закладку «Предложить магазин» и заполнить анкету. С помощью картографического сервиса специалисты и клиенты быстрее найдут друг друга.

Картографический сервис РТРС создан для помощи в настройке приема

цифрового эфирного телевидения для приема 20 цифровых эфирных телеканалов без абонентской платы. С его помощью можно определить расстояние до ближайшей передающей башни, узнать технические параметры трансляции. Со временем на карты стали добавляться отметки магазинов, торгующих приемным оборудованием. Их добавление ведется по тому же принципу – самостоятельно владельцами магазинов.

Сейчас на карте отмечено 4378 магазинов. Их владельцы, если они оказывают сервисные услуги, могут добавить значок «отвертка – гаечный ключ» к своим данным.

Адрес картографического сервиса РТРС в Интернете: карта.ртрс.рф.

С. Г. СКРЫЛОВ,
директор филиала
«Радиотелевизионный передающий
центр РС(Я).

Төздрөвлөмө!

Уважаемая **Таисия Васильевна!**

В знаменательный день Вашего 75-летнего юбилея примите самые искренние поздравления от коллектива Момской средней школы!

Мы Вас всегда помним и ценим, восхищаемся Вашей душевностью. Свои знания, жизненный опыт, мудрость, чувства Вы вложили в своих учеников - в будущее нашего района. Для них физика никогда не была бы интересной, не

будь рядом такого Учителя, как Вы. Вы научили их не только законам физики, в каждом ученике осталась частичка Вашей души и сердца, Ваша стойкость и дисциплинированность.

Мы гордимся Вами, Вашим профессионализмом и достижениями и выражаем сердечную благодарность за Ваш благородный творческий труд.

Долгих лет вам и мира, счастья в жизни и побольше радостных моментов!

Кэриэстэбил

КЭРЭ ДА КИИ ЭТИН...

Сир-дойду симэнэр, күөххэ сууланар, сибэкки ситэр, айылба ууктар кэрэ кэмигэр олохтон бардын... Олус да хомолтолоох... Таптыр-ахтар, түүлгэр көрөр дойдун бүгүн эмиз сонурда. Айылба оҕото буоларгын билэрим эрээри, суох буолар сарсыардабар, сарсыарда үлэбэр Арчым дыиэтигэр кэлэрбэр, кынаттаах көтөрүн дыиэ аттыгар баар бажанаба олорон элбэди да санарда, эн бараргын биллэрэн...

Соня, Суопшуйа, София, биһиги таптаан ааттырбытынан Софи... Үтүө кэрэ да киһини дьылбабыт билиһиннэрбит эбит. Биир түөлбөҕө олоорус эдэр ыал ийэлэрэ хайдах эрэ билсэн, чугасынан хаалбыппыт. Зоя Семеновна Мончурина биһикки 45 сыл анараа өттүгэр Муомаба кийиит буолан кэлбиппит, Соня Улахан Чыыстайтан Хонууга кийиит буолан кэлэн олороро. Эдэр ыал сизиринэн оҕо-уруу төрөтөн, оҕолорбут детсадка барыыларын саҕана билсиппит. Оҕолорбутун улаатыннан, олох суолугар үктэннэрэн, ыал онортоон, сиэннэрибин көрөн-истэн, көмө буолан, ол үөрүүтүнэн, түбүгүнэн олорон кэлибит. Соня олоххо арыый уопуттаах киһи буолан, киниттэн элбэххэ үөрэмиппит. Дьинэн эрэ буолбакка, дыон сизиринэн тэрилтэҕэ үлэлэн сирдэрбэтхпит.

Софи ханна да үлэлээтэр кэлэтиип убаастабылын ыла. Суон Тииккэ, тубдиспансерга киномеханигынан үлэлиир кэмнэригэр, күнүһүн диспансерга, киһэтин Суон Тииккэ кыһынын салаасканан, сайынын оҕо кэлээскэтинэн киинэлэрин соһо сылдьан көрдөрөрө. Коммунальнай хонтуоратыгар, гостиницатыгар үлэлиир кэмнэригэр бэйэтин үтүө эрэ өттүтэн көрдөрбүт.

Аан Айылба пааркатыгар үлэлиир кэмнэригэр ийэ, эдьий курдук таптыллара. Паарка үлэниитэрин кытта уу мотуорунан Индибир, Муома устун элбэхтик айаннаабыта. Кэлэр ыалдыттары, паарка үлэниитэрин миннигэс, дэлэй аһынан күндүлүүрө. Олус үлэниит, үтүө майгылаах буолан куруук илдьэ сылдьалара.

Мин да элбэхтик сылдыспытым, Соня туруссуутунан, уонна кыратык алгыыр дьобурдаах буоламмын, Муома кэрэ айылбаларын көрбүтүм: Таас үрэххэ, Эрикиккэ, Ытырбаба, Ураһа хайаны, умуллубут вулканы, кыһын тонмот, сайын ирбэт тарыны... Ураһа хайаны көрөн туран: «Бу эмий хайа, төрөөн сытар ийэ курдук, эмийин үтүтүнэн, быйангынан сир дойдуну аһата, эмсэхтэтэ сытар эбит», –

диэбиппин олус да сөбүлээбитин, наар ону ыйытар, кэпсиир этин, үчүгэйдик да эттин диэччи этин. Онно сылдьан наһаа эмис быйыттары, дьарбаалары элбэди да хаптарарын, мин тыыннаах балыктан куттанар киһи, батыһа сылдьан ыраастыыр үлэлээх этим.

Муустуран эрдэбинэ, Балаансабытыгар, ол аттынан элбэх сирдэринэн подледкаба сылдырбытын киһи хайдах умнуой. Эдьий Уляан сатабылынан, ыйытынан балыктыыр буоларбыт, ити улаханлык этилиннэ, мин олох хаптараччы суох. Сонялаабым субу-субу хаптараллар, мин биирдэ эмэ таһаардахпына, балыкпын араар диибин, ону киһим, мин хаптардым дуу, эн дуу, бэйэн араар ээ диирэ. Сайын, күһүн элбэхтик иитэр-аһатар «Ю» хайабытыгар сугуннаабыппыт, отоннобуппут, балаакканан сиргэ да хоно барар буоларбыт, элбэх да үүнээйини билэрэ, эмтээх оттору хомуйара. Кэнники ыраах сырыбыт Зашиверскайга айаннааһын буолбуга, онно наһаа да үөрбүтүн, быыс буолан онно да балыктаабытын.

Соня бу олорбут олоҕор сагаабата диэн суоҕун кэриэтэ этэ, оҕуруотчута диэн, теплицаба оҕурсу, помидор, олбуоругар хортускката, хаппыстата, сибэккитэ дыиэнэн-таһырдыанан дэлэй буолара. Асчыга, остуол хотойоруан ас булааччы, сүөһү, ынах тутта да сылдыбыттара. Истэннэн бөҕө этэ, массынан эрэ буолуо дуо, тыһы таһастаан, имитэн этэрбэс, унтуу араһын тигэрэ. Мин биир эрэ сагаабаттаахпын диирэ, Зоя биһиккини таайын диирэ. Таайа сатырбыт да таайбатахпыт. Онтубут – ырыа эбит, сагаан ыллаабайпын, онтон атыны барытын сатыбын диирэ, ырыаны наһаа сөбүлүүрө, ити ырыаны, ол ырыаны ыллаан диэн ыйара. Сагаабайпын диирэ да ыллаһара, дууһата ыллыыр буоллаба. Ларевтары кытта Хайырдааха отонноһо бара сылдьан ыллаабытын кэпсээн күллэрэрэ. Куораттан дойдутун ахтан аҕай кэлбит киһи күнү быһа ыллыы сылдыбыт. Мика балыктаан кэлбитигэр ыйыппыт: «Миикаа, ырыаны иһиттин дуо?» диэбит, онуоха Мииката: «Суох, истибэтим», – диэбит. Соня: «Чэ, бэрт, истибэтэҕин да үчүгэй, куттанан өлүөн этэ», – диэбит.

София Егоровна дыиэ кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр олус истин

сыһыаннаба, наһаа таптыыра, бэйэтин эрэ оҕолорун көрбүт киһи буолбатах. Кирири кыһын Иннаны, кини кыһын Саргыны төрүүбүтүн бэйэтэ көрөн улаатыннарбыта, ылды да сытан наар ыйыталаһара.

Киһи олоҕо көтөр түннүгүнэн көтөн аһарыгар тэннээх диэн өбүгэлэрит мээһэ эппэтэхтэр, олус да түргэнник ааста, наһаа үчүгэй кэмнэри аһарбыт эбиппит, үлэхамнас үөһүгэр, дыиэ бүппэт үлэтин түбүгэр да сырыттарбыт булан сынныанар, бырааһыннык тэринэр буоларбыт, кыраттан да өрүкүйэн күлэр-үөрэр буоларбыт. Ол аастаба. Куоракка олорон балыктыргын, ордук подледкаба сылдырбын ахтан сылын айы кэлэрин. Улаханлык ылдыа сылдьан кулун тутар санатыгар быйыл миэхэ сюрприз онорон Зоялын тийэн кэлбиккит, төһөлөөх үөрүү этэй, олус да тулуурдаах эбикин билгитин сөбүбүн, биирдэ да ылдыаргын биллэрбэтэбин, тэбис-тэннэ көмөлөһөн, үөрөн көтөн сылдыбытын, сайын хайаан да сугуннуу кэлиэх буолбутун... Дойдугун олус да таптыыр, ахтар этин...

Дьүөгэбит кэнники сылларын кизргэппит, тапталынан сылыппит Александр Васильевичка, көмүс курдук тутан бүүбэйдэбит, көрбүт оҕолоругар Людаба, Толяба, Зояба, Димаба, Наташаба, дьүөгэбэр Зояба махтанабын, дирин кутурҕаммын бары аймах билэ дыонугар, дьүөгэлэригэр тиэрдэбин.

Дьүөгэбит барахсан олорбут олоҕун, үтүө майгытын, номоҕон мөссүөнүн үйэ-саас умнуохпут суоҕа, өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр өрүү илдьэ сылдыахпыт, тыыннаахпыт тухары, кини ситэрбэтэбин, олорботох олоҕун оҕолоро ситэриэхтэрэ, олоруохтара.

Суохтуохпут биһиги таптыыр дьүөгэбитин, суохтуохтара эбэлэрин Индибир, Муома, аар тайҕан тыалара, аарыма, сүдү хайаларын – төрөөбүт, күн сирин көрбүт Чыыстайын, күн уотугар күлүмүрдээн көстөр Чирискэй хайаларын, өннүүн уларыгар Мрамор тааһын, Таптааллаах Ю хайан...

Быраһаай, дьылбабыт бэлэхтэбит, күн курдук күндү дьүөгэбит София Егоровна, үһүн уугар сымнаҕастык угуй.

Дьүөгэлэрин ааттарыттан
И. Н. СЛЕПЦОВА.

Служба «01» предупреждает Безопасность в пожароопасный период

Ежегодно в весенне-летний период значительно увеличивается количество пожаров. Основные причины пожаров – неосторожное обращение с огнем: сжигание сухой травы, разведение костров, неосторожность при курении, при обращении с бытовыми электрическими приборами.

Чтобы обезопасить себя, своих родственников от трагедии соблюдайте простые правила:

– Не пользуйтесь открытым огнем вблизи деревянных строений, кустарников, сухой травы;

– Не поджигайте сухую траву, огонь распространяется мгновенно, может стать неуправляемым;

– Своевременно очищайте прилегающую территорию от мусора, строительного материала и сухой травы;

– Не сжигайте собранный после уборки мусор и сухую траву;

– В пожароопасный период проводите с детьми и подростками разъяснительную работу. Никогда не давайте играть детям со спичками;

– Соблюдайте осторожность при эксплуатации обогревательных приборов и печей, а также при эксплуатации бань;

– Соблюдайте требования пожарной безопасности в лесах. Не разводите костры в хвойных молодняках, на грязах,

на участках поврежденного леса, торфяниках, в местах рубок (на лесосеках), не очищенных от порубочных остатков и заготовленной древесины, в местах с подсохшей травой, а также под кронами деревьев.

– Пользуйтесь только исправными электроприборами, штепсельными розетками, следите за состоянием изоляции электропроводки;

– Не применяйте нестандартные электронагревательные приборы, некалиброванные плавкие вставки или другие самодельные аппараты для защиты от перегрузки и короткого замыкания;

– Не курите в постели, в сараях, на чердаках, в местах хранения горючих материалов, не бросайте непогашенные спички, окурки;

– Имейте дома и во дворе первичные средства пожаротушения: огнетушитель, емкость с водой, ведро;

– Уходя из дома, убедитесь, что телевизор, лампы освещения, все электронагревательные и газовые приборы выключены.

При обнаружении пожара или признаков горения немедленно сообщите об этом по телефонам: «101» или «112».

М. И. СТАРКОВА,
инструктор противопожарной профилактики.

Считать недействительным

аттестат 0483457 на имя Никулина Владимира Владимировича, выданный в 2004 г. Момской средней общеобразовательной школой.

Суон Тиит төрүт олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ, көмүс куоластаах ырыаһыт, элбэх фестиваль лауреата

СЛЕПЦОВА Мария Афанасьевна
уһун, ыарахан ыарыттан олохтон барбытыгар биригэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

**Оройуonnaабы бэтэрээннэр
сэбиэттэрэ.**

Күндү эдьийбит үлэ бэтэрээнэ, Суон Тиит олохтооҕо

СЛЕПЦОВА Мария Афанасьевна
б. дь. от ыйын 12 күнүгэр ыарахан ыарыттан олохтон туораабытын аймахтарыгар, билэр дьонугар диригник курутууйан туран иһитиннэрэбит.

**Балтылара, быраата,
сизн бырааттара, балтылара.**

Таптыыр, убаастыыр эдьийбит, үлэ бэтэрээнэ

СЛЕПЦОВА Мария Афанасьевна
уһун, ыарахан ыарыттан олохтон барбытыгар балтыларыгар Аанчыкка, Тоняба, быраатыгар Коляба, оҕолоругар, сизннэригэр дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ылар сүтүккүтүн тэннэ үллэстэбит.

**Скрыбькиннар, Пономаревтар,
Старковтар, Васильевтар,
В. Г. Михайлова дьэ кэргэнэ.**

Үгүс көрүүлэр, фестиваллар лауреаттара, Суон Тиит түөлбэтин олохтооҕо, ырыаһыт

СЛЕПЦОВА Мария Афанасьевна
ыарахан ыарыттан олохтон барбытынан биригэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Аһыгытын тэннэ үллэстэбит.

Эдьийэ Людмила, дьүөгэтэ Александра.

Ытыктыыр күндү эдьийбитигэр, аймахпыттар Раиса Ивановнаба, кыһыгар Ирина Николаевнаба таптыыр кэргэнэ, аҕата

ДАНИЛОВ Николай Николаевич
ыарахан ыарыттан олохтон туораабытыгар дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Ылар сүтүккүтүн тэннэ үллэстэбит.

**П. С., С. С., Н. С. Федоровтар дьэ
кэргэннэрэ, Добрыниннар.**

Ытыктыыр киһибит, аймахпыт
ДАНИЛОВ Николай Николаевич

ыарахан ыарыттан олохтон барбытыгар кэргэннигэр Раиса Ивановнаба, оҕолоругар, сизннэригэр дириг кутурҕаммытын тириэрдэбит.

Аһыгытын тэннэ үллэстэбит.

**Ус-Ньараттан Громовтар, Егоровтар,
Хонууттан Сыроватскайдар.**

ПРОГНОЗ ПОГОДЫ

село Хонуу

	Среда 15 июля	Четверг 16 июля	Пятница 17 июля	Суббота 18 июля
Дневная температура	+21	+15	+19	+19
Ночная температура	+13	+8	+3	+10
Давление	736 мм	737 мм	736 мм	734 мм
Ветер	4 м/с (СЗ)	6 м/с (СЗ)	1 м/с (З)	3 м/с (СЗ)
Облачность				
Осадки				

Үлэ бэтэрээнэ, сэрии сылларын оҕото
ДАНИЛОВ

Николай Николаевич

уһун, ыарахан ыарыттан олохтон барбытыгар кэргэннигэр Раиса Ивановнаба, оҕолоругар, сизннэригэр дириг кутурҕаммытын тиэрдэбит.

**Оройуonnaабы бэтэрээннэр
сэбиэттэрэ.**

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, эһэбит

ДАНИЛОВ Николай Николаевич

б. дь. от ыйын 12 күнүгэр ыарахан ыарыттан олохтон туораабытын бары билэр дьоммутугар, табаарыстарбытыгар диригник курутууйан туран иһитиннэрэбит.

**Кэргэнэ, оҕолоро, сизннэрэ,
аймахтара.**

Тэрийэччи: СӨ
Бырабытталыстыбага,
"Сахабэчээт" СӨ Судаарыс-
тыбаннай автономнай тэрилтэтэ.
Таһаарааччы: "Сахабэчээт" СӨ
Судаарыстыбаннай автономнай
тэрилтэтэ.

677000, Дьокуускай к.
Орджоникидзе уул., 31 №-рэ, 124 каб.,
тел./факс: 8(4112)343917.
e-mail: sakhapechat@mail.ru
Генеральнай дириэктэр
Н. М. Стручкова.

Сибээс эйгэтин информационнай
технология уонна маассабай
коммуникацияга надзорун
федеральнай структуратын Саха
сиринээҥи бырабылыанньатын
20.06.2019 с. бэриллибит
сидиэтэлиститэтин
ПИ № ТУ 14-00520

Кылаабынай редактор
М. П. СТАРКОВА.

Хаһыат нэдиэлэҕэ иккитэ тахсар.
Редакцияга кирибит суруктар
төнүбэттэр.

Матырыйаалга ахтыллар чаччылар иһин
эпиэтинэн сурук ааптара сүгэр.
Ааптар суругар этиллэр санаа
хаһыат тутуһар хайысхатын
атын буолуон сөп.
Биллэриннэр, рекламалар
ис хоһооноругар эпизитинэн
тустаах киһи сүгэр.

® Реклама быһытынан бэчээттэнэр.

Хаһыат 56 №-гэр 16 ч. илин баттанна,
17 ч. график быһытынан бэчээкэ бэрилиннэ.
Компьютернай талыта, верстката оройуonnaабы
«Индибир уоттара» хаһыат редакциянай-
полиграфической комплекска оһоһулан
бэчээттэннэ.

Редакция, типография, таһаарааччы аадырыһа:
Муома улууһа, Хонуу сэл., кап. Елкин уул. 4 №-рэ.
Кээмэйэ 1 усул. бөч. л. Тиража 360.
Сыаната дуоһагар быһытынан.
Телефоннара: 8(41150)2-10-21.
Электроннай почта: indigir-uottara@yandex.ru